

JUBILANTA ANDRINA IN PAVLE ŽAUCER

»Človekovo poštenje je osnovna prvina v vsaki družbi«

V teh dneh, ko se spominjamo rojstva naše republike, praznujemo sedemdesetletnico svojega rojstva naša občana Andrina in Pavle Žaucer. S starima revolucionarjema in borce, nosilcema spomenice 1941, ki sta prispevala bogat delež pri rušenju starega, nepravilnega sveta in pri graditvi novega, za katerega so bili postavljeni temelji na II. zasedanju AVNOJA, se je pogovarjala naša sodelavka Eda Komavli.

Kod sta hodila in kakšne naloge sta opravljala v času velike odločitve?

»Po kočevskem zboru sem bila določena, da grem na Štajersko«, je med pogovorom povedala Andrina. Pot ni bila lahka. Bila je zelo zapletena, ker je bilo treba čakati na zveze. Prešli smo Savo in prek Gorenjske sem prišla konec oktobra ali v začetku novembra na Moravsko. Ker so se tod zbirali Nemci sem morala nadaljevati pot v šaleško in mislinjsko okrožje, kjer sem kot partijska aktivistka obiskovala domačije, v kateri so živeli ljudje, za katere smo vedeli, da nas ne bodo izdali. Potem sem bila kot inštruktorica pokrajinskega komiteja za severno Slovenijo poslana na Pohorje v brigado z nalogo, da pogledim stike med okrožjem in štabom Zidankove brigade. Nato sem se spet vrnila na Moravsko, kjer sem bila odgovorna za partijski tečaj in prav med njegovim potekom – od februarja do maja 1944 – sem zvedela, da je bila vzpostavljena oblast. To sem sprejela kot samo po sebi umevno in disciplinirano.

Na Štajerskem je bila Andrina do oktobra 1944 leta, ko je zaradi novih nalog šla na Koroško, kjer je srečala svojega bodočega moža Pavleta. Njun prvo srečanje je bilo šest let prej – tudi na Koroškem, v Kotljah, kjer je kot napredna brezposelna učiteljica sodelavka pri organiziranju narodnoobrambene tabore in pri popisovanju socialnega pložja kmečkih družin. Sicer pa je živela v Mariboru, kamor je še kot otrok prišla s starši iz rodne Trsta po zasedbi Primorske. Kot naprednjakinja je aktivno delovala v raznih društvih, sodelovala v raznih akcijah, ki jih je organizirala komunistična partija, v katero je bila sprejeta 1936 leta. Tega leta je, po štiriletnem skojevskem stažu, postal član KP tudi Pavle Žaucer.

»Jeseni 1943 leta sem bil kot član pokrajinskega komiteja KPS za severno Slovenijo odgovoren za Koroško. Prvi občutek neprijetnega odnosa v partiji sem osebno doživel ob dejstvu, da nismo uživali zaupanja pri CK. To je šlo tako daleč, da nas glavni štab ni informiral o prihodu 14. divizije na Štajersko. Za posamezne člane so bile uvedene sankcije, za katere pa se je ugotovilo, da so bile nepremišljene in prenapetostne. Osebno sem bil prizadet, ko je pokrajinski komite dobil obvestilo, da je formirano enotno politično vodstvo za Koroško. To je bilo v avgustu 1943. O tem nas prej ni nihče nič vprašal. Prišlo je le kratko obvestilo in to je bilo vse. Od 1942 pa do 1943 leta sem bil sekretar koroškega okrožja.

Po tistem obvestilu sem odšel na Kozjansko in bil tam v času zasedanja AVNOJA. O njem ni bilo moč ničesar zvedeti, ker ni bilo zvez. Šele v zadnjih dneh januarja 1944.,

ko sem na Dolenjskem čakal na zasedanje SNOS, sem zvedel za zgodovinske sklepe. Toliko bolj sem jih dožival ob srečanju s starimi soborci – dr. Pajom Gregoričem, popom Vladom Zečevičem in z nekim najbolj pristnim prijateljem iz študentovskih let. Veličino II. zasedanja AVNOJA sem dojel iz sklepov SNOS.

Pavle Žaucer se je rodil kot sin bajtarja v Selnici ob Dravi. Očeta je izgubil v prvi svetovni vojni v nekem italijanskem taborišču. Gimnazijska leta je preživel v Mariboru, študentovska pa v Zagrebu, kjer je študiral agronomijo in kjer se je priključil napredni univerzitetni mladini in aktivno sodeloval v raznih tudi zelo tveganih ilegalnih akcijah. Bil je med drugim tudi tehnični organizator pošiljanja prostovoljcev državljanske vojne v Španiji, kamor je želel tudi sam. Prišel pa je le do Pariza, od koder se je na željo tovariša Tita vrnil v Jugoslavijo, kjer so mu bile zaupane nadaljnje partijske naloge in kjer je spoznal »blagodatni« zaporo tedanjega režima.

Po izgnanstvu v Srbiji, kjer so ustaši ubili njegovo mater, za kar je zvedel mnogo pozneje, se je takoj priključil partizanom in postal komisar slovenske čete v Užicu. S prvo proletarsko brigado je doživel igmanski pohod in se tako prek Bosne prebil do Kočevskega Roga, od koder je bil poslan na Štajersko in Koroško novim nalogam nasproti.

Pogovor je prešel na današnji čas. Na vprašanje morale komunistov in socialistične morale nasplo. Oba sta govorila o disciplini – ranosti komunistov pri opravljanju nalog pred vojno in med njo ter o poštenju ljudi.

»Človekovo poštenje je osnovna prvina v vsaki družbi in v vsakem obdobju njenega razvoja. V času NOB je bila pripravljenost komunistov v prvih frontnih vrstah. Danes to

lahko imenujemo zdrav odnos do dela. Takrat je bilo tovarištvo tista prvina, ki smo jo najbolj cenili. Danes pa so to medsebojni odnosi med ljudmi. Med NOB se je to odražalo v odnosih do ranjencev. Danes pa je to – s sodobno besedo povedano – solidarnost, pod katero razumemo pomoč ljudem v stiski, pa najsi bo to doma ali v svetu. Disciplin je bila včasih nepremagljiva lastnost, danes pa niti o osnovni državljanski disciplini ne moremo govoriti. Tu je mišljeno neplačevanje raznih obveznosti – stanovanje, RTV naročnino, elektriko in podobno. Disciplin še pa. Tisti, ki nima čuta do osnovne discipline, tudi ne more biti dober samoupravljelec.

Pavle Žaucer je bil enajst let sodnik ustavnega sodišča Slovenije. Na vprašanje kaj storiti za učinkovito izpolnjevanje političnega sistema je dejal:

»Ljudem dopustiti, da sprosteno lahko povedo svoje pripombe, svoje predloge in da se resnično na demokratičen način izjavljajo in da se pri tem ne apostrofira ljudi z raznimi izmi, če nimajo popolnoma isto usmerjenega pogleda oziroma mnenja.

Vprašanja ustavnosti in zakonitosti so izhodiščne kategorije. Na žalost pa v današnjem času vse bolj prevladuje nespoštovanje zakonov in predpisov ter iskanje luknj ne samo za skupinsko, marveč tudi za osebno okoriščenje. Imamo preveliko obilico raznih sporazumov in dogovorov, pa se že ob podpisovanju razmišlja kako jih podpisniki ne bodo spoštovali. To pa je prav gotovo v nasprotju z načeli avnojskega zasedanja.

Kakšna je vloga borbene organizacije in borce v sedanjem trenutku?

»Razumljivo je, da stari borci, ki nismo več v središču družbenega dogajanja, zaradi starosti, bolezni ali drugih težav, ne moremo več kaj bi-

Letošnje praznovanje dneva republike naj naši občani preživijo tudi v mislih na to, kaj vse in koliko velikega smo dosegli po vojni, da smo do danes dobro živeli in da moramo v sedanjih težkih razmerah potrpeti ter vsak po svojih močeh in položaju prispevati k izboljšanju težkega gospodarskega stanja – kajti pomagati si moramo sami!, poudarjata revolucionarja in borca. Na sliki: Andrina Žaucer (na desni) in Pavle Žaucer v pogovoru z našo sodelavko Eda Komavli. Foto: IVAN ŠUCUR

stvenega prispevati k tem dogajanjem. Borčevska organizacija pa, prav zaradi aktivnosti svojega članstva in ugleda, ki ga uživajo člani organizacije, lahko še veliko prispeva, predvsem na nivoju krajevne skupnosti, pri neposrednih nalogah v skrbi za malega človeka.

Pavle Žaucer je velik prijatelj Koroške – tostran in onstran meje. Nanjo ga vežejo spomini na revolucionarno delo, ki ga je kot mladenič opravljal pred vojno, kot partizan med vojno in kot ilegalce tudi dve leti po njej. Vežejo ga tudi osebni spomini. V Kotljah je leta 1938 spoznal Andrina, ki mu je postala življenjska tovarišica šele nekaj let. Na Koroškem je leta 1944 zvedel, da mu je zločinska četniška roka ubila mater. In nepozaben spomin na Karla Prušnika-Gasperja. Onstran Karavank je po naši osvoboditvi sodeloval pri prizadevanjih, da dobimo tisto kar nam je odvzel krivičen plebscit.

Kot dober poznavalec razmer na Koroškem je na vprašanje o odnosih do narodnostnih manjšin povedal:

»Z Župančičem mi je Koročan že od mladosti v srcu. Danes, ko se v svetu krepijo

reakcionarne sile, to najbolj občutijo naši zamejci tako v Italiji in še posebej na Koroškem. Na Koroškem se nacionalistične šovinistične sile, ki jih mirno lahko istovetimo z neonacisti, čedalje bolj krepijo. Še prav posebej je prišlo to do izraza letos ko sta Heimadienst in takomenovana slobodarska stranka razpihovali protislovensko gonjo na vprašanje osnovne človeške prvine – materinskega jezika – kratenje dvojezičnega pouka v šolah. Ob tem pa pride marsikaj do izraza pri nas v Sloveniji ne kot črnogledu pesimistično ocenjevanje položaja koroških Slovencev oziroma njihove borbene pripravljenosti za doseg svojih pravic. Taki ljudje ne poznajo dejanskega stanja med koroškimi Slovenci, ker ob pritisku se krepi tudi njihova zavest, njihova odločnost in borbenost. Ob tem pa pridobivajo vse bolj nove zaveznike med demokratično mislečimi Avstrijci. To je še posebej razveseljivo, da se med mladino tako socialistične kakor tudi ljudske stranke in med nestranskimi množicami vse bolj uveljavlja pomoč koroškim Slovincem.

Pri tem njihovem boju pa igra pomembno vlogo pomoč matičnega naroda in matične države. Da bi pa to ustavno obveznost lahko uveljavljali občani, je potrebno, da si pridobijo čimveč vednosti in znanja o resničnem položaju narodnostnih manjšin v sosednjih državah.

Na Koroškem smo pred nekaj leti uvedli novo obliko razvijanja tradicij koroškega partizanstva, predvsem pa širjenja vednosti in znanja o zgodovinskem dogajanju ter o današnjem položaju koroških Slovencev z Gasperjevo bralno značko. Z imenom prvoborca koroškega partizanstva in vidnega voditelja koroških Slovencev za njihove narodnostne pravice Karla Prušnika-Gasperja, izpolnjujemo politično in kulturno poslanstvo.

V štirih letih smo dosegli izjemne uspehe v osnovnih in srednjih šolah ter v dijaških domovih, predvsem pa v domičinskih občinah koroškega partizanstva. Prve uspehe smo dosegli s krožki Gasperjeve bralne značke tudi med odraslimi v krajevnih skupnostih, v delovnih in borčevskih organizacijah. Omembe vreden je predvsem izjemen uspeh v rojstni vasi Prežihovega Varanca – v samorastniških in partizanskih Kotljah.

V naši občini ne beležimo pomembnejših uspehov pri organiziranju Gasperjeve bralne značke. Letos so jo uvedli v osnovni šoli Mirana Jarca. Že v prvih začetkih pa je bila organizirana na osnovni šoli 7. maj v Dobrovi pri Ljubljani.

Pač pa štejemo koroški partizani bežigraske občine za

svojo stvarno, neformalno domičilno občino, kajti tu je krajevna skupnost Koroški partizani, kjer je sedež osrednjega odbora koroških partizanov v Ljubljani. Gostoljubje pa uživamo tudi v stavbi občinskih družbeno-političnih organizacij ob večjih sestankih in srečanjih.

Omenim naj še, da sta prav v naši občini imenovani ulici po vidnih koroških borcih – po narodnem heroju Matiji Verdniku-Tomažu in po Francu Primožiču-Marku. Obe ulici sta na Črnučah. Na območju občine pa stanuje tudi lepo število koroških partizanov.

Tudi Andrina Žaucer po vojni ni mirovala, kljub trem majhnim otrokom. Delovala je tako na prosvetnem kakor tudi na socialnem področju – službeno in aktivistično. Bila je med organizatorji otroških in mladinskih domov, nekaj časa je bila šolska nadzornica. Delala je pri GO AFŽ in pri organizaciji Rdečega križa, delala je v uredništvu Naše žene. Publikacija Naše borbe je njeno delo. V Beogradu, kjer je nekaj časa živela z družino, je bila na komiteju za socialno skrbstvo.

Tudi sedaj ne miruje. Pridno deluje v organizaciji Rdečega križa in se ukvarja z zbiranjem zgodovinske dokumentacije.

Ko je pogovor nanesel na sedanji socialni položaj ogroženih družin in na vzgojo otrok je menila:

»Ob letošnjem Tednu otroka je bilo naše geslo: 'Otroci in mladina soustvarjajo našo prihodnost.' Za to soustvarjalnost pa je treba otroke in mladino pripraviti, učiti jih in navajati jih na samostojnost, dati jim znanje, vzgojo pa usmeriti tako, da bo oblikovala bolj humane odnose med ljudmi.

Otroke je treba navajati na štednjo, na odnos do hrane in obleke, opozarjati jih naj ne mečejo kruha po dvoriščih in ulicah in jim ob tem prikazati koliko milijonov njihovih vrstnikov umira v svetu zaradi lakote. Glede tega starši in tudi šole premalo naredijo. Otroci in mladina premalo vedo tudi o vrednotah dela in odnosa do njega ter odnosa do poklica. Povedati jim je treba, da je vsako delo častno, če se ga pošteno opravlja.

Obutev in oblačila so zelo draga, zaradi česar jih družine z nizkimi dohodki ne morejo nabaviti. Menim, da je treba to blago poceniti, kar se prav gotovo da z poenostavitvijo krojev in odpravo raznih nepotrebnih dodatkov.

Rdeči križ je letos sprožil tudi akcijo: Pomagajmo starejšim občanom in invalidom, da bo starost lepša. Akcija je potekala med mladino oziroma mladimi člani RK. Bila je zelo uspešna. To je konkretna pomoč človeku v stiski.